

Рақымжан ТҰРЫСБЕК,

филология ғылымдарының докторы, профессор

мед пен Мейірманов, старшина Власов, ефрейтор Демин, мұғалім Сатрапинский және басқалар әр тұстан әңгіме-дүкен құрып, ортаны қыздыра түседі. Еске түсірсек, мұғалім Сатрапинский мен Власов арасындағы қысқа тілдесуден олардың өмір-тұрмыс, тіпті мамандық жақындағы таным-түсініктері әр қырынан көрініс береді. Сатрапинскийдің ой-сөз жүйесінен білгірлік мен білімділік, кеңдік пен кішілік, ұстаздық ұлағаты терең танылса, Власов сөзінен қызбалық пен кекесін, өзіншілдік пен ой жұтандығы аңғарылар еді. Керісінше, Мұхамед пен Мейірманов арасындағы өзара әңгіме өрісінен ортақ мақсат-мүдде бірлігіне, өткен күн мен килы кезеннің,

жалған екснің дәлелді дәлдіктермен жүйелі жеткізіп, байыпты баяндайды. Тіпті тиісті тұста: «Ствол таза, оқ атылмаған!» — деп дәлелін көпшілік алдында анық та қанық етіп жеткізеді. «Ал мынау сержант Мейірмановтың винтовкасы. Дәрінің ізі де, иісі де бар!» — деп бастапқы ойларына екпін түсіріп, нақтылы сөз етеді. «Власов ерлігі» жауынгерлер тарапынан аяқасты етіледі.

Романның «Ұзақ жолда» бөлімінде батальонның айқас алдындағы қарбалас шақтары, күндіз-түні майдан шебіндегі тоқтаусыз жүрген мазасыз сәттері, азап-бейнетпен қазылған оқоптар сөз болады. Бұдан басқа, жауынгерлер арасында, әсіресе Қойбағаров пен Бабахуновтың қиын кез,

дегі тактикалық сабақтар тұсында «Тұла бойына тұтас ақ жамылған» бейтаныс бейнені жиі көретінін ауызға алады. Қайсыбір тұста оның: «Балам, 28 октябрьге дейін мәулет берем. Одан әрі қарғыстан арашалап ала алмаймын!» — деген сөзі жалынан шықпайды (58-бет). — Жазмыш мәні, тағдыр ісі! — дегенге ден қояды. Адам мұраты, өмір мәні төңірегіндегі ойларға негізделген сыр-сұхбат құрады. Адам орны, дүние дидары, дін сипаты жөнінде де ортақ

АВТОРЛЫҚ ҰСТАНЫМ

Редакциядан:

Қазақ әдебиетінде детектив жанрында жазылған шығармалардың негізін қалаған Кемел Тоқаев – Екінші дүниежүзілік соғыстың тереңіне бойлап, психологиялық қатпарын ашып берген қаламгер. Оның кейіпкерлері майданға қатардағы азамат болып аттанып, кескілескен күрес күндерінде қаһарамандарға айналады. Жазушы ұра-патриотизмнен аулақ. Өйткені Совет солдаттарының ішінде Власов сияқты алаяқтар да бар. Құрметті оқырман, сізге филология ғылымдарының докторы, профессор Рақымжан Тұрысбектің шолу мақаласын оқып шығудың мүмкіндігі туып отыр. Бұл өзі – шолу сипатында жазылғанымен, «Солдат соғысқа кетті» романының тұтас мазмұнын үздік үзінділермен кестелеп, оқырманды жетелеп отыратын салмақты дүние. Егер сіз «Солдат соғысқа кеттіні» бұрын оқымаған болсаңыз, онда төмендегі мақала сізді романмен толық танысып шығуға шақырады.

Қаламгер К. Тоқаевтың шығармалар жинағының алғашқы кітабына «Солдат соғысқа кетті» романы және екі повесі енген. «Солдат соғысқа кетті» романының бастапқы бөлігінде: «Ұлы Отан соғысында 22 жасында ерлік өліммен қаза тапқан полтурок Қасым Болтаевқа арнаймын», — деген эпиграф берілген. Кейінгі кезекте — «Солдат күнделігінен» деген қысқа жазбалар орын алып, онда Әскери училищенің курсанттарының лейтенант атағын алу үшін емтиханға әзірленуі, жаттығу сәттері, майдан алдындағы дайындықтары баяндалады.

Романдағы шағын жазбалар жиынтығы — «Жауға атылған алғашқы оқ», «Ұзақ жолда», «Айқас алдында», «Олар жетеу еді», «Жау тылында», «Ерекше тапсырма», «Солдат өмірі осындай», «Ашылмай қалған сыр» атты ішкі бөліктерден тұрады.

Романның «Жауға атылған алғашқы оқ» атты бірінші бөлімінде әскери дабылдан кейінгі батальон, взвод, ротаның айқас алдындағы әрекет-қимылдары, ел-жер жайлы толғаныстары, Отан мен отбасы төңірегіндегі сағыныш-сүйіспеншіліктері шынайы сыр шертеді. Бөлімше командирі Котов, взводтың алғы сапындағы Мұха-

(Қаламгер К. Тоқаевтың «Солдат соғысқа кетті» романы хақында)

ЖӘНЖ

СОҒЫС ШЫНДЫҒЫ

сындарлы уақыттың елесті тұстарына, белгі-ерекшеліктеріне, отбасылық тарих пен тағдыр талқысына көп мән беріледі. Екеуара әңгімеден күрделі кезеннің келенсіз көріністеріне байыппен қарау, өмір мен тарих тағлымына жіті көз, сергек көңілмен мән беру, байыпты бағалау-саралау сынды сипат-сырлар айқын аңғарылады. Тиісті тұста Мұхамед пен Мейірманов отбасылық ахуал мен жастық кезеннің ауыртпалықтарын да еске түсіреді. Әулиеата, Мерке, Пішпектегі өмір, тұрмыс суреттерін де, ондағы жақын-жуық, бауыр-туыс төңірегіндегі өкінішті-өксікті жайларды да орынды сөз етеді. Бастысы, Мұхамед пен Мейірманов арасындағы адами қарым-қатынас, достық көңіл, сыйластық сырлары, басқа да ұнамды сипаттар романның мазмұн жүйесінен, оқиға желісінен, даму үрдістерінен де терең танылады.

Роман табиғатына ден қойсақ, күндіз-түні дамылсыз жүрген пойыз кенеттен желдел тоқтаған-ды. Лейтенант Коршуновтың жанталаса айқайлағанынан аңғарылғаны, жау самоләті жербауырлап ұшып, вагондарға, солдаттарға қарсы оқты тоқтаусыз жаудырған екен. Ұзын составтың бойымен жанамалай ұшып, жүгері алаңына қарай бет түзгені байқалады. Өз кезегінде Мейірманов жау самоләтін де, ұшқышын да анық аңғарды. Жақындағанын, онтайлы сәтті күтті. Мейірмановтың жауға атқан алғашқы оғы мүлт кетпеді. Осы сәтте: «Жалын аралас кара түтін бүрк етіп аспанға көтерілді». Қысқа уақыт аралығында Власов жүгері арасынан шығып: «Жау самоләтін қираттым. Атып түсірген мына мен!» — деп атын шығарып, мадақ сезімге бөлене бастады. Бастапқы тұста төңірегіндегілер сеніп, дауыс қосып, көтермелеген еді. Бүкіл батальонға — «Власов ерлігі» тарап та үлгерген-ді. Алайда Мұхамед старшина Власовтың айтқаны өтірік, ерлігі

сындарлы сәттердегі ортақ түсіністігі, Власов, Рогов, Демин сынды азаматтық борыш пен жауапкершілік жүгін терең сезінбейтіндердің астыртын әрекеттері, ауырдың үстімен жүруге бейім «қабілеттері», ұсақ сөз, арзан қулыққа жақын жат қылықтары сәт сайын сезілді. Бас шайқап, бармақ тістеп, кеш түсінген дәремеңіз халдері де танылады. Жалған атак, әсіре мадақтың «жалын-жылуы» жоқ «қысқа ғұмыры» да жұртқа белгілі болады. Өтіріктің өрісінің қысқа болатыны, жалған сөздің — жарға жығатыны айқалалады. Маныздысы, Власов сынды «астыртын әрекет, жымысқы жүрісті» жауынгерлердің өмірдегі қалпы, соғыстағы сикы сәт сайын әшкереленіп, алға басқан аяқтары кері кетіп, адымдарын аштырмайды. Қоғамға керексіз «көлекелі адам» ретінде де, ұнамсыз бейне ретінде де есте қалып қояды.

«Айқас алдында» атты бөлімде от пен өрт көріністеріне кеңінен тоқталады. Батальон комиссары Алиев пен Мұхамед арасындағы қысқа әңгімеде солдат өмірі, соғыс барысындағы қиындықтар сөз етіледі. Әңгіме арасында Мұхамед ағасы туралы бірқатар деректерді Алиев аузынан естиді. Онда, әсіресе: «... Мен училищені бітіріп, сонда сабақ беріп жүргенде ол курсант болатын. Ерекше естиар, салмақты жігіт еді. Оқығандарын жадында түгел сақтайтын, қай кітаптың бетінде не жазылғанын жатқа айтатын. Қайсы бетте әріп қателерінің кеткенін де білетін. Осылай жүріп достасып кеттік. Неміс самоләті жайында әңгіме қозғалғанда сені алғаш рет кордім ғой. Жүзің таныс көрінген. Екеуің бір-біріңнен айнымайсыңдар», — дегені, оны өзіне жақын тартып, ортақ мүдде бірлігіне икемделгені ойға қонымды баяндалады (54-бет).

Келесі тұста екі дос — Мұхамед пен Мейірмановтың әңгімесі өмір мен өлім төңірегінде өрбиді. Мейірманов училище-

ойлар тоғыстырады.

Романның «Олар жетеу еді» атты бөлімінде — 0,85 биіктікті бағындыру, бекіністі басып алу жөніндегі арнайы тапсырма бөлімше командирі Мұхамедке жүктеледі. Бастапқыда — 0,85 биіктік немістердің бақылау пункті болса, кейінірек нағыз ұрыс алаңына айналады. Сол себепті: «Өшіккен жау ызалы, үздіксіз шабуыл жасауда көрінеді... Немістер тынымсыз атқылап жатыр. Ракета жиі көтеріледі». Осындай сын сағаттарда Мұхамед және оның қарамағындағылар өз ара берік байланыс орнатып, ортақ жауға қарсы күресте табандылық пен төзімділік танытады. Мұндайда, әрине қырағылық — басты өлшем болады.

«Арнайы тапсырма» алған Мұхамед бөлімшесін баяу болса да алға бастап келеді. Әр тұстан көтерілген ракеталар, пулеметтің сақылдаған үні, үздіксіз атқылаған оқ пен өрттің алау-жалыны да алға басқан аяққа кедергі келтіріп, тұсау болады. «Айналаның бәрі бір түсті көріністер: қираған танктер, машиналар, жыпырлаған кісі өлігі...».

Мұхамед бөлімшесіндегілер жау жақты қырағы бақылап, әр қадамын аңдып басты. Әр оқтың нысанаға дөп тиюіне жауапты болды. Әрбір әрекет, қимыл-қозғалыс қатан бақылауға алынды. Көкке көтерілген ракеталар, танк маны мен солдаттар қатары да назардан тыс қалмады. Фрицтердің бағыты мен әрекет-қимылдары да жіті бақыланды. Әсіресе, «Катюша» алғаш атылып, немістер жан сауғалап, кері шегініп, құты қашқан сәттер әсерлі суреттелген. Сержант Мейірмановтың «шартты күні» өмір сапарының аяқталуы көптің көңілін алаң етеді. «Шартты күні» өлімнің себеп-сырына: «... Мұхамед командованиенің ерекше тапсырмасын орындау кезінде, Польша жерінде, Ломжа

қаласының түбінде Мейірмановты өлтірген жаудың жаназасымен бетпе-бет кездесті» (95-бет).

Анығында, 0,85 биіктікті алу жолындағы жанкешті ұрыста лейтенант Коршуновтың жауынгерлермен берік байланысы, Қойбағаров, Демин, Фаткуллиннің ерлік өлімі, Бабахунов, Исаев, Иванов, Чумаков т.б. кейіпкерлердің соғыстағы ерлік істері, ішкі қарым-қатынастары көркем көрініс тапқан. Майдандағы жеті өлшеп, бір кесетін дәлдік пен нақтылық, сабырлық пен шыдамдылық, ұстамдылық сынды белгі-ерекшеліктер де кенінен сөз болады.

Романда Сталинград шайқасынан кейінгі майдан жорықтары мен қилы көрініс-оқиғалар да нанымды әрі жан-жақты бейнеленген. Мұхамедтің қарамағындағылар ерекше тапсырманы әлденеше рет орындады. Алдыңғы шепте де болды. Жау тылына да барды. Майдан даласында лейтенант Кароев пен оның жақтастары Власов пен Роговтың жылпостығы, опасыздығы ашылды.

Романдағы оқиғалардың баяндалу барысы еркін де жүйелі өріс алған. Майдан даласы, жорық жолдары, жауынгерлердің жан қатпары, соғыс сәттеріндегі оқиғалар желісі – бәрі-бәрі тарихта болған, ақиқат биігінен көрінетін жайттар. Әскери училище курсанттарының жаттығу мен тактикалық сабақтар тұсындағы әңгімелері, шайқас барысындағы диалог пен монологтары қызықты да тартымды сипаттарымен ерекше әсер қалдырады. Әскерилердің майдан даласындағы әрекет-қимылдарынан, гвардиялық танк бөлімінің қиын да сындарлы сәттердегі тыныс-тіршілігінен, «Ерекше тапсырманы» орындау кезіндегі жауапкершіліктері мен жанкештіліктерінен, «Жұмбақ әйелдің» астыртын, жасырын жүріс-тұрыс төңірегіндегі қилы қимыл-қозғалыстардан өмір сүрудің қиындығына көз жеткізуге әбден болады. Ал роман мазмұнының мәні мен мәтін құбылысы, композициялық құрылым жүйесі, сөз жок, жазушы шеберлігін танытады. Бастысы, автор тақырыпты еркін меңгергендіктен, соғыс шындығын, әр қилы көрініс-құбылыстар сырын, жауынгерлердің болмысы мен мінезін сенімді суреттеп, жүйелі жеткізеді.

Романдағы кейіпкерлер жүйесін еске алғанда, алдымен, әрине Мұхамед пен Мейірмановтың етене жақын қарым-қатынасын, содан туындаған адами байланыс пен терең достығын айрықша атар едік. Мұның өзі әуелде атқыштар дивизиясы қайта құрылып жатқан тұстан-ақ айқын аңғарылады. Тіпті екеуі бір взвод құрамында болып, 1-2 бөлімшенің командирі болып тағайындалған тұста-ақ ұнамды белгі-ерекшеліктерімен жіті танылады. Мейірмановтың осы тұста: «Екеуіміздің бірге болғанымыз қандай жақсы болды», – деп өзін емен-жарқын сезініп, кіршіксіз көнілін бұкпесіз білдіруі, олардың ортақ мақсат-мүдде бірлігін терең түйсінгендерін аңғартады. «Солдат күнделігінен» атты жазбалар жиынтығының алғашқы беттерінде бұдан басқа тактикалық сабақ мәні, Сталинград майданының бағыты, соғыс алдындағы жаттығулар сипаты терең де қанық айқындалады. Бұдан кейін Мұхамед пен Мейірмановтың взводтарының соғысқа аттану сәттері, сын сағаты оқыс тапқырлық әрекеттер сөзге арқау етіледі.

Мұхамед пен Мейірмановтың өмірдегі, майдандағы адами һәм жауынгерлік бейнелері қарапайым қарым-қатынастан басталып, Отан мен отбасылық ортақ мұрат-мүддеге ұласады. Адами һәм азаматтық болмыс-бітімі, өмірлік бағыты мен жауынгерлік ұстанымдары да ұнамды сипат алады. Мұхамед пен Мейірманов бейнелеріндегі адамгершілік белгілері, олардың жауынгерлік жолы осыған келіп саяды.

Роман оқиғасы мен даму желісінде жиі көрінетін өзге ұлт өкілдерінен тұратын: батальон комиссары – Алиев, бөлімше командирі – Котов, майорлар – Решетников, Стальский, капитандар – Колодкин, Сергеев, Федоров, Хуторкин, лейтенанттар – Кароев, Коршунов, Головин, Одеров, ефрейтор – Демин, Старшиналар – Гадал-

кин, Власов, жауынгерлер – Бабахунов, Исаев, Иванов, Қойбағаров, Маслов, Сатрапинский, Фаткуллин, Чумаков, «жұмбақ әйел» – Елена Горшкова т.б. майдан даласындағы жорық, шайқас, ұрыс үстінде әр қырынан, түрлі сипаттарда көрінеді. Олардың бір-біріне ұқсамайтын қырларын зор суреткерлікпен ашу, әрине, қаламгердің шеберлігіне тікелей қатысты.

«Солдат күнделігін» жетілдіре келе автор: «Бүгін алтыншы күн. Солдаттар жөнді көз шырымын алған жоқ. Біздің батальон полктың басқа бөлімшелеріне қосылмай алда оқшау, бөлек келеді. Барлаушы бас колонна іспетті. Түні бойы сарт-сұрт жүріс. Аялдау, тоқтау аз. Түн қараңғысында немістің самолеттеріне көрінбей ұзақ жер жүріп қалу керек. Бұйрық солай. Күндіз тоғай арасына, бұталы, қалың жынысты терең сайға кеп паналайды. Тыным жоқ. Күні бойы тырбанып оқоп қаздады. Тамақ тапшы. Күндік норма – жарты котлек ботқа, төрт сухари, екі шақпақ қант. Эшелонды бомбалағанда мол запас жойылып кетсе керек. Түнгі ұзақ жүріс, күні бойы тырбаңдап оқоп қазу солдаттардың титығына жеткіп келеді. Жол азабы қашан бітеді? Оны ешкім білмейді...» (29-бет) – деп соғыс ауыртпалығын көз алдыға елестетеді.

Бұдан майдан даласы, жауынгерлер өмірі, соғыс шындығы танылса, келесі тұста қос өкпесі қабынған, денсаулығы сыр беріп, демі бітіп, тынысы тарылған жаралы жауынгер, солдат сырқаты былай беріледі: «...Ұрты солып, жүзі қатты тотығып кеткен. Бет-аузын сүйіген мұрт, қалың сақал басқан. Көзі әрмен кетіп шүңірейе түскен. Шинелінің омырау мен жағасы қап-қара сірне. Саусақтарының бұрынғы баттасқан күс. Созылмалы кесел мен тамақ тапшылығы әбден қажытқан» (31-бет).

Қиын кез, киналған мезетте жауын суын дәкеден өткізіп, шай ішкен тұстар да болған. Мұны автор: «...Қайнаған суға тұз қосса жүрек жалғарлық нәрі, құдіреті бар. Көз қарауытпайды», – деген жолдармен (32-бет) тіптен айшықты етіп бедерлеген.

Лейтенант Коршуновтың адами өлемі, елдік сыны, өмір мәні, өлім сикі төңірегіндегі таным-түсініктерінен көрген-түйгені, тәлім-тәжірибесі жан-жақты танылады. «Кісінің тағдыры шешілер қиын шақта оған болысу, шама-шарқыңша көмектесу, төнген қатерден құтқарып алу – әрине, жақсы қасиет. Арыстан жүректі арлы жігіт солай істей алады. Сенің қисық істеріңді түзуге ұғатыным, балкім осы мінезіді білгенім шығар. Бірақ кейде отпен ойнап кетесің. Тәуекел түбі жел қайық емес, әрдайым өтіп кете бермейсің. Бір сәтте, өзің ойламаған кезде басыңа үлкен мін тағылып, өмірден біржола өшіп, жоғалып кетуің мүмкін. Тіпті ескерген күннің өзінде абыройдан айрылып, мұқалып, шанышылып қаласың. Соғыс заңы, соғыс тәртібі дегеніміз осындай, бауырым! Соғыстың лайсаң толқыны жалмап, жұтып әкетпесін деймін. Ал бізге өмір сүру керек. Шынын айтсам, өлгім келмейді. Өлсе де қор өлімнен аулақ бол!» (50-бет), – дейді ол тағылымға тартып.

Романның мазмұны мен мәтін құбылысынан мұндай тұстарды, үзік-үзінділерді көптеп кездестіруге әбден болады. Жазушы-майдангер Қ.Исабаевтың айтқанындай, жазушы: «Солдат соғысқа кетті» повесінде «солдат күнделігінің» әр күнін даралап, талдап, соғыстың мән-жайын өзінің көруі, сезінуі бойынша жаза білген». Қаламгер шығармашылығы турасындағы Қ.Қайсенев, С.Қирабаев, Ш.Елеуєнов, Ә.Нұршайықов, Ә.Тарази, Р.Ниязбек, Қ.Сәрсекеев, Б.Сарбалаұлы, Ж.Дәуренбеков, Н.Ақыш т.б. естеліктерінің де оқырмандарға берері мол.

Тұтастай алғанда «Солдат соғысқа кетті» романында жауынгерлердің жаттығу кезеңінен бастау алған соғыстың мың сан көріністері, күрделі кезеңнің қилы сәттері нақтылы жағдаяттар негізінде нанымды ашылып, жүйелі де әсерлі суреттеледі. Қаламгер К.Тоқаевтың бұл туындысы соғыс шырғаландарының, елдік пен ерліктің, адамдық борыш пен азаматтық қасиеттің, жауынгер-солдаттардың өмірі мен қилы кезеңдегі тағдыр-талайының көркем шежіресі десек, артық айтқандық емес.

Ғалым ЖАЙЛЫБАЙ, ақын:

ҚАЛАМҒЕР НЕ ЖАЗЫП ЖҮР?

КЕЙДЕ АДАМНЫҢ ЖАНЫН ІЗДЕЙСІҢ...

Біздің әдеби басылымнан ашылып отырған жаңа айдар құтты болсын! Жалпы, қаламгер, ақын деген – құпия әлем, оның не жазып жүргені де оқырманға құпия болуы тиіс деп ойлаймын. Кейінгі жылдары жасымыз да ұлғая бастаған кезде өмірдің жас шақтағы қызыл, жасыл, сары түсті өмірдің бояулары азайып, қазір ақ пен қараны көбірек көретін уақытқа келген секілдіміз. Қоғам, қоғамдық формациялар, адамдардың қарым-қатынасы да өзгерді. Кейде адамның жанын іздейсің... Бүгін түнде Марио де Андраде деген Бразилия ақынының «Менің жаным асығады» атты поэмасын оқып шықтым. Осындай дүниелер біздің де басымызға келді. Кез-келген шығармашылық адамы – жеке бір әлем. Жеке әлем болғаннан кейін жеке жұмыстарды ортаға салып, ашық айта бастаған күні шығармашылық сапарым бітетін секілді елестейді. Кейінгі үш жылда үш-төрт поэма жаздым. Жақында баспадан екі кітабым шығады. Ішінде соңғы жылдарда жазылған «Тамаша», «Сұлбайдың өні» поэмалары, былтыр жарыққа шығып, «Егемен Қазақстан» газеті «жыл поэмасы» деп жариялаған «Сұрақ белгісі» поэмалары бар. «Сұрақ белгісі» үш-төрт жылдық толғаныстан дүниеге келді. Пандемия кезеңі адамдардың жанын, қарым-қатынасын тіпті басқа арнаға бұрып жіберді. Қазір адамдармен сөйлесіп, сырласып отыруға уақыт та қат, уақыттан бұрын адам оны қажет етпейді. Адамдардың бәрі қолдарына телефон ұстайды. Біздің ұлт үшін бұл үлкен соққы деп ойлаймын. Кейінгі уақыттары көктен түскен қасиетті төрт кітапқа көбірек үңіле бастадым. «Сұрақ белгісі» поэмасында да қасиетті кітаптардың ізі көрініп тұр. Тап қазір бір поэма жазып жүрмін. Әзірге құпия болып қалсын. Осы «Сұрақ белгісінің» жалғасы болуы да мүмкін. Басқаша, кенірек толғанған дүние десек те болады. Адамдардың табиғаты мен болмысының азғындауы, ішінде түрлі

аныздардың желілері бар. Ол желілер Тәурат, Зәбүр, Інжіл, Құранның алынған болуы мүмкін. Осы жылдың аяғында жаңа поэмамен оқырмандар қауышып қалуы бек мүмкін. Шығарма жазып бітіруден бұрын оны жазу барысы, осы процесс менде көбірек өтеді. Мәселен, «Қара орамалды» жазған шақта әлемдегі күллі азаптауға байланысты Солженицын, Вайлович, Варлам Шаламовтардан бастап орыс-қазақ қаламгерлерінің көптеген шығармаларын, көптеген хаттарды оқып шығуға тура келді. Өз тәжірибемде өлең жазу немесе көлемді шығарма тудыру ұзақ уақыт алмайды деп ойлаймын, тек оны адам бойына сіңіру керек. Ең соңғы жаңалығым – Грузин елінен кітабым келді. Маквала Гонашвилиден бастап көп ақындар өлеңдерім мен поэмалды аударған екен. Өзімнің ақын екенімді бір-екі аптадан бері қаттырақ сезініп жүмін. Себебі телефонға Грузин елінің бірнеше шығармашылық өкілдерінің қолжазбалары келіп түсті. Олардың құттықтаулары, «күн сәулелі Грузияда күтеміз» деген аққарма лебіздері жанды жылытты. Қарлығаш секілді өлеңдеріміз шекара-лардан ары-бері өтіп жатса, біреулерге нұр сыйлап жатса, одан үлкен бақыт жок. Алла ғұмыр берсе, жаңа өлеңдерімізбен де оқырман қауышар құн алыс емес. Әзірге осы.

Кітап – білім бұлағы

Қазақстандық «Бір ел – бір кітап» жобасының идеясы АҚШ-та өте танымал болған «Бір кітап, бір Чикаго» және «Егер Сиэтлдің бүкіл тұрғыны бір кітапты оқыса» деген кітапханалық жобаларына негізделген.

Шартқа сәйкес, бүкіл қала тұрғындары бір мезгілде бір шығарманы оқуға тиіс. Ал аталмыш жобаның елімізде көтерген биылғы жылының тақырыбы Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігінің 30 жылдығына орай, жалпыхалықтық оқуға «Тәуелсіздігіміздің 30 жылдығына – 30 кітап» рухани-мәдени акциясын ұсынып отыр. Бұл акцияға Алматы қаласының алдыңғы қатарлы білім ордаларының бірі «Жаңа Ғасыр» №175 гимназия ұжымы белсене араласып кетті. Акция талабына сай акция мүшелері анықталып, мүшелікке ұсынылған ұжымдағы қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдерінің ұйымдастыруымен үстіміздегі жылға ұсынған 30 кітапты бір жылда оқу талабы бойынша жоспар құрылып, 5-11 сынып оқушыларына аптасына бір кітап оқу тапсырылды. Әр шәкіртінің жұлдызының жаңуына үнемі үлесін қосып жүретін ұстаздар

бұл акция аясында түрлі іс-шараларды жоғарғы деңгейде атқарып келеді. Әуелі, оқушыларға алдын-ала, бір апта бұрын кітап авторы мен кітап аты ұсынылады. Оқушылардың сынып бойынша кітапты түгел оқығандығы анықталуы үшін қазақ әдебиеті пәнінің мұғалімдері сыныппен пікірталас ұйымдастырып, үздік шыққан оқырманды гимназия көлемінде өтетін оқырмандар конференциясына жібереді. Нәтижесінде, оқушыларымыздың кітап оқуға деген бәсекедестігі мен белсенділігі жоғарылады. Сынып пен сынып жарыса оқитын дәрежеге жетті. Тіпті, 5 «Ә» сынып оқушысы Майдан Айбектің: «Биылғы жылға ұсынған 30 кітаптың үстіне 30 кітап қосып оқуды жоспарға қойдым», – деген сөзі ұстаздар қауымын таң қалдырды десек, артық айтқандық емес. Әрине, осындай «Бір ел – бір кітап» жобасы ұсынған «Тәуелсіздігіміздің 30 жылдығына – 30 кітап» акциясының өтуіне жоғарғы деңгейде атсалысып жүрген қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері А.М.Ажибаева, Р.С.Дошанова, Қ.Ә.Шәріп, М.С.Камзина, А.Ратбекова, Ә.Әбсаттар, М.Алсай, Е.Бақрамбек және Ұ.Жұмағалиқызын ерекше атағымыз келеді.

Ә.С.ҚҰЛМАХАНБЕТОВА,
«Жаңа Ғасыр» №175 гимназияның
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі